

Kritik mot en polis som brustit i saklighet vid ett telefonsamtal med en enskild

Beslutet i korthet: En polis kontaktades per telefon av en enskild som ville diskutera ett ärende. Under samtalet, som spelades in, gjorde polisen långa utläggningar i frågor som rörde invandring och svensk migrationspolitik i allmänhet. JO konstaterar att polisens uttalanden präglades av hans personliga åsikter och reflektioner men att han i vissa avseenden gav intryck av att tala även för Polismyndigheten. Innehållet i det han sa var i flera delar nedvärderande och fördomsfullt i förhållande till vissa grupper av människor och nationaliteter. Polisen förmedlade också ett synsätt på bl.a. sitt eget arbete och på Polismyndighetens uppdrag och verksamhet som var onyanserat och ibland närmast cyniskt. JO finner att polisens uttalanden under telefonsamtalet strider mot grundlagens krav på saklighet och att uttalandena kan underminera allmänhetens förtroende för Polismyndigheten. JO ser mycket allvarligt på polisens agerande och kritiserar honom för det.

Bakgrund och anmälan

Migrationsverket beslutade den 8 november 2016 att A.A. skulle utvisas. Beslutet fick laga kraft den 12 december 2017. Den 14 augusti 2018 lämnade Migrationsverket över utvisningsärendet till Polismyndigheten för verkställighet. Den 16 november 2018 hämtade polisen A.A., som bodde hos makarna B.B. och C.C., för att hålla ett verkställighetssamtal. Senare samma dag beslutade Polismyndigheten att ta A.A. i förvar.

I en anmälan till JO förde B.B. fram klagomål mot bl.a. polisinspektören D.D. vid Polismyndigheten, polisregion Väst, gränspolisstationen. Hon anförde bl.a. följande. Efter att polisen hämtat A.A. i hans hem den 16 november 2018 ringde B.B. samma dag till Polismyndigheten och fick prata med D.D., som var en av de som hämtade A.A. Under samtalet gav D.D. uttryck för sin syn på bl.a. ensamkommande barn.

I en komplettering till sin anmälan till JO anförde B.B. följande. Den 20 december 2018 ringde D.D. till henne för att ställa frågor om A.A:s pass. Under samtalet pratade han bl.a. om hur mycket invandringen kostar och vilka

problem den orsakar för Polismyndigheten. Senare samma dag ringde C.C. till D.D. för att bl.a. lämna information om A.A:s pass. Under samtalet förde D.D. återigen fram sina åsikter om bl.a. invandring. Detta samtal spelades in.

JO har tagit del av inspelningen av samtalet mellan C.C. och D.D. Det är det samtalet JO:s granskning har avsett.

Utredning

Polismyndigheten (E.E.) yttrade sig över innehållet i det inspelade samtalet mellan C.C. och D.D. efter att ha gett bl.a. D.D. tillfälle att lämna synpunkter. D.D. avstod från att yttra sig.

Polismyndigheten redovisade följande synpunkter från D.D:s chef och från sektionschefen för gränspolisregionen i polisregion Väst.

De uttalanden D.D. gjort på ljudinspelningen står i strid med gällande lagar och bestämmelser och harmoniserar inte med Polismyndighetens värdegrund eller gränspolisregionens syn på det arbete som sker på sektionen. Gränspolisregionen tar tydligt avstånd från hans uttalanden. Mot bakgrund av de uttalanden som D.D. gjort under telefonsamtalet kommer han fortsättningsvis inte att handlägga verkställighetsärenden.

Polismyndigheten redovisade följande bedömning.

En polisman ska ... iaktta saklighet och opartiskhet samt även agera hänsynsfullt och på ett sätt som inger förtroende. Det är av naturliga skäl inte minst viktigt i samband med att en polisman samtalar med enskilda som kontakter myndigheten i verkställighetsärenden som rör en förvarstagen person.

Utän att närmare gå in på vad D.D. säger under det inspelade samtalet kan Polismyndigheten konstatera att han under merparten av samtalet inte hänför sig till det ärende som C.C:s kontakt med polisen avsåg. Endast en mindre del av D.D:s uttalanden avser sakfrågan. Istället redovisar D.D. sina personliga åsikter i ett antal olika frågor, bl.a. svensk migrationspolitik. Vid några tillfällen använder D.D. formuleringar som gör att det inte tydligt framgår att det är hans personliga åsikter som förmedlas. Hans uttalanden ger i de delarna snarare intrycket av att representera myndighetens uppfattning, vilket förstås inte är fallet.

Under samtalet ger D.D. uttryck för ett närmast cyniskt betraktelsesätt. Hans uttalanden är till stor del ensidiga och onyanserade. Han använder ett ironiskt framställningsätt som närmast kan uppfattas som raljant. Det som D.D. säger under samtalet kan därtill i vissa delar uppfattas som nedvärderande och fördomsfullt. Även om D.D:s avsikt inte var att genom dessa uttalanden nedvärdera eller kränka någon så borde han ha insett risken för att hans uttalanden skulle komma att uppfattas så.

Polismyndigheten kan således konstatera att D.D. under samtalet har uttalat sig och bemött C.C. på ett sätt som uppenbarligen inte kan anses vara förenligt med de grundläggande kraven på saklighet och opartiskhet samt skyldigheten för polisanställda att uppträda på ett hänsynsfullt och förtroendeingivande sätt ...

D.D:s yttranden får anses särskilt olämpliga med hänsyn till sammanhanget och den situation som C.C. och B.B. befann sig. Yttrandena har skett opåkallat och de måste rimligen ha framstått som mycket överraskande för C.C. och B.B.

Det D.D. säger under det aktuella samtalet riskerar att bidra till att underminera allmänhetens förtroende för polisen. Hans yttranden medför dessutom att det finns anledning att ifrågasätta om han utför sitt arbete på ett objektivt sätt.

Polismyndigheten har förståelse för att det inträffade har varit mycket besvärande för C.C. och B.B. Myndigheten tar starkt avstånd från D.D:s yttranden och kan inte annat än att beklaga det inträffade.

D.D. är för närvarande avstängd från sin tjänst och har anmälts till Polismyndighetens ansvarsnämnd.

Polismyndighetens personalansvarsnämnd (PAN) har handlagt ett ärende om skiljande av D.D. från hans anställning. PAN beslutade den 22 november 2019 att skriva av ärendet med motiveringen att D.D. i och för sig uttalat sig på ett sätt som stred mot regeringsformen och polisförordningen, men att agerandet inte var så allvarligt att det kunde läggas till grund för ett skiljande från anställningen.

Rättsliga utgångspunkter

Var och en är gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet, dvs. frihet att i tal, skrift och bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor (se 2 kap. 1 § regeringsformen). Denna frihet tillkommer också offentliganställda. Av 1 kap. 9 § regeringsformen följer dock att den som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. När en offentliganställd tjänsteman utövar sina tjänsteuppgifter är alltså hans eller hennes yttrandefrihet i praktiken begränsad genom bl.a. kravet på saklighet.

Kravet på saklighet i 1 kap. 9 § regeringsformen innebär att anställda vid myndigheter har en skyldighet att bemöta dem som vänder sig till myndigheten på ett korrekt sätt och att en myndighetsperson ska hålla sig till den sakfråga som myndigheten ska avgöra visavi den enskilde. Ett gott bemötande är viktigt både för att den enskilde har rätt till det och för att förtroendet för den offentliga förvaltningen ska kunna upprätthållas. (Se bl.a. bet. 2007/08:KU6 s. 14 f. med hänvisningar, Bull och Sterzel, Regeringsformen – en kommentar, tredje upplagan s. 53 och JO 2014/15 s. 368.) För polisanställda är detta särskilt uttryckt i 10 § polisförordningen, där det anges att polisanställda i sin kontakt med allmänheten ska agera så hänsynsfullt som möjligt, visa behärskning och uppträda på ett sätt som inger förtroende.

Polismyndigheten har i en kommunikationspolicy lagt fast grunderna för hur myndighetens anställda ska kommunicera i tjänsten, internt och externt (se PM 2015:58). Bland annat anges att anställda vid myndigheten ska vara sakliga och tydliga med vad som är myndighetens hållning i sakfrågor samt hålla isär det professionella uppdraget från personliga åsikter.

Bedömning

Min granskning har som nämnts enbart avsett det D.D. sa under telefonsamtalet med C.C. Jag går alltså inte in på det som B.B. anfört i övrigt i sin anmälan hit.

Som framgått ovan finns en skyldighet för den som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen att iaktta bl.a. saklighet, vilket ställer krav inte bara på

själva handläggningen av ett ärende utan även på tjänstemannens agerande i övrigt i kontakten med enskilda.

Av det inspelade samtalet mellan D.D. och C.C. framgår att C.C. tog kontakt med D.D. för att diskutera ett enskilt ärende. Han kontaktade alltså D.D. i hans egenskap av tjänsteman vid Polismyndigheten.

Under samtalet, som varade i en timme och nio minuter, gjorde D.D. långa utläggningar i frågor som rörde invandring och svensk migrationspolitik i allmänhet. Hans utläggningar var inte svar på någon konkret fråga eller liknande från C.C:s sida. D.D:s uttalanden präglades i stället av hans egna personliga åsikter och reflektioner, vilket inte är lämpligt när en polis i sin tjänsteroll blir kontaktad av en enskild. Han gav dessutom i vissa avseenden det felaktiga intrycket av att tala inte bara för sig själv utan även för Polismyndigheten. D.D. brast alltså i saklighet redan genom att han inte höll sig till den sakfråga som var aktuell och inte heller höll isär sina personliga åsikter från sitt uppdrag som polis.

D.D. gav under samtalet vidare uttryck för ett synsätt på bl.a. sitt eget arbete och på Polismyndighetens uppdrag och verksamhet som var onyanserat och ibland närmast cyniskt. Han talade t.ex. om vilka personer som polisen ”helst vill kasta ut” och omnämnde några som personer ”som bara ställer till djävlskap”. Innehållet i det D.D. sa under samtalet är också i flera avseenden nedvärderande och fördomsfullt i förhållande till vissa grupper av människor och nationaliteter. Exempelvis uttalade han att det är mycket vanligt att personer från ett visst land begår grova sexualbrott och ”det är ju kulturella saker det handlar om”. Han uttalade i detta sammanhang också att ”lika lite som vi med vår kultur och våra värderingar platsar i de här olika länderna ... lika lite har de ju möjlighet att platsa i våra länder”. Vid ett tillfälle under samtalet talade D.D. också om hur irriterad han var över sådant som bekanta till B.B. och C.C. hade gett uttryck för i en tidningsartikel. Han sa att de inte borde ha uttalat sig så och att man inte ska ha synpunkter på och åsikter om polisens arbete om man inte är insatt i det. Han meddelade också C.C. att han gärna fick föra fram detta till berörda personer. Att en statlig tjänsteman på detta sätt kritiserar enskilda när de använt sin yttrandefrihet är i högsta grad klandervärt.

Sammanfattningsvis konstaterar jag att D.D:s uttalanden under samtalet med C.C. strider mot grundlagens krav på saklighet och att de kan underminera allmänhetens förtroende för Polismyndigheten. Jag ser mycket allvarligt på D.D:s agerande, och han förtjänar kritik för det.

Ärendet avslutas.